

مسئله عفاف از معقولات بین اخلاق و فقه است

مسئول نمایندگی قم بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی گفت: مسئله عفاف جنسی یکی از معقولات بین اخلاق و فقه است که نه می‌توان گفت صد درصد اخلاقی و نه فقهی صرف است.

مسئول نمایندگی قم بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی گفت: مسئله عفاف جنسی یکی از معقولات بین اخلاق و فقه است که نه می‌توان گفت صد درصد اخلاقی و نه فقهی صرف است.

به گزارش خبرگزاری مهر، حجت الاسلام والمسلمین علی راد، طی سخنانی در نشست علمی کرسی ترویجی «فقه عفاف، حلقه مفقوده در تبویب فقه» که به همت نمایندگی قم بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و با حضور عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه، استاد برجسته فقه حوزه علمیه قم و نجف اشرف، همچنین جمعی از محققان و پژوهشگران حوزه و دانشگاه برگزار شد، گفت: مسئله عفاف جنسی یکی از معقولات بین اخلاق و فقه است که نه می‌توان گفت صد درصد اخلاقی و نه فقهی صرف است و مانند مرزی میان فقه و اخلاق عمل می‌کند.

بعد از ۱۴۰۰ سال هنوز جایگاه عفاف را در علم فقه و اخلاق نیافته ایم

مسئول نمایندگی قم بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی افزود: از بیان آیت الله سید منذر حکیم می‌خواهم بهره بگیرم که بعد از ۴۰ سال، نه بعد از ۱۴۰۰ سال که از ظهور اسلام عزیز می‌گذرد، هنوز میان این مسئله که عفاف موضوعی فقهی یا اخلاقی است، اختلاف داریم؛ اینکه حجت الاسلام والمسلمین بستان‌– ارائه دهنده موضوع جلسه‌– در آن جهت که نگاه ما را توجه می‌دهد، به یک چالش و مسئله جدی در مناسبات بین دو دانش فقه و اخلاق بسیار ارزشمند و ستودنی است.

نویسنده کتاب دوجلدی «جریان‌شناسی تفسیرنگاری‌های فقهی» ادامه داد: این تنزل دادن مفهوم عفاف به سطح اخلاقی به این معنا نیست که رفتارهای فقهی کم اهمیت است. به نظر من، عکس این موضوع وجود دارد؛ یعنی اگر مسئله‌ای اخلاقی است، همان‌طور که فقه هم اگر بخواهد در جامعه نهادینه شود، به یک رشد اخلاقی نیاز است. فقه می‌گوید ربا نخورید یا معامله ربوی انجام ندهید، اما انجام می‌دهیم. چرا؟ چون آن بستر و زمینه اخلاقی لازم یا تبیین و معرفتی لازم وجود ندارد؛ از این جهت، حتی اگر بپذیریم که عفاف جنسی یک مفهوم اخلاقی است، به معنای کم اهمیت بودن آن نیست.

حجت الاسلام والمسلمین راد بیان داشت: متأسفانه اخلاق ما و علمای اخلاق و کتب اخلاقی ما خیلی ناظر بر چالش‌های اجتماعی، فرهنگی جامعه شکل نگرفته است؛ البته آن علت خودش را دارد. در گذشته جامعه روحانیت به ویژه عالمان شیعی، چون موقعیت اجتماعی، سیاسی و فرهنگی خاصی نداشتند، خیلی درگیر این مسئله نبودند؛ لذا شاید با اخلاق فردمحور و فضیلت‌گرای محض که خیلی به مسئله آسیب‌ها و چالش‌های اخلاقی جامعه در سطح کلان توجه ندارد، نتوان مسئله عفاف را حل کرد.

ستیز با عفاف امروز در کشور شکل گرفته است

استادیار و مدیر گروه تفسیر دانشگاه قرآن و حدیث اذعان داشت: مسئله اخلاق نیازمند یک ورود جدی است. حجت الاسلام والمسلمین بستان‌– در این ارائه به دنبال آن هستند که چالش اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی را که با آن مواجه هستیم، تبیین کنند. از نظر وی برمی‌آید که یک شخص در جامعه شیعی یا عقیف است یا نیست! مسئله اصلی آن است که ما در جامعه شیعی و اسلامی خودمان یا در سطح کلان و جهانی با جریانی تحت عنوان «ستیز با عفاف» روبه‌رو هستیم؛ یعنی به صورت جدی با آموزه عفاف به ستیز و جنگ برخاسته و عفت زدایی را در دستور کار جدی خود قرار داده است.

نویسنده کتاب «مبانی کلامی امامیه در تفسیر» تصریح کرد: سؤال اصلی ما از حوزه علمیه قم این است که آیا با توجه به شرایط موجود، برای مواجهه با این جریان ستیز، وظیفه فقیه است یا علم اخلاق؟ هر کدام باید ورود پیدا کند؛ البته می‌پذیریم که بایستی میان ساحت‌ها و وظایف علوم تفکیک کرده و اینکه نباید وظایف را در یکدیگر خلط کنیم.

مسئول نمایندگی قم بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی به دیدگاه و نگاه مقام معظم رهبری در خصوص عفاف اشاره کرد و گفت: این کرسی ها واقعاً مدیون دقت نظر و نگاه بلند مقام معظم رهبری است. ایشان فضایی را در کشور ایجاد کردند و حوزه را به کرسی های نظریه پردازی، ترویجی و هم اندیشی دعوت کردند که این نشست علمی نیز از همین مصادیق است.

حجت الاسلام والمسلمین راد تصریح کرد: معظم له از عفاف به عنوان یکی از عوامل مهم اقتدار ملی یاد می کنند. ایشان در جایگاه یک فقیه برجسته که در رأس نظام اسلامی و شیعی قرار دارند، به عفاف همانند من و امثال من نگاه نمی کنند و نقل به معنا، از عفاف به عنوان یکی از عوامل مهم اقتدار ملی نظام اسلامی یاد می کنند.

نویسنده مقاله علمی « حدیث پژوهی در نگاشته های مستشرقان علمی- پژوهشی» تأکید کرد: "رهبری معظم انقلاب اشاره می کنند که غرب فکری و فرهنگی به دنبال تزلزل در این عامل اقتدار ملی است". به هر حال، ما باید تکلیفمان را روشن کنیم. عفاف جنسی به نظرمی آید یک از مقولات بین اخلاق و فقه است؛ یعنی نمی توان گفت صد درصد اخلاقی است، نه صد درصد فقهی؛ یعنی یک مرز است. لذا شاید حجت الاسلام والمسلمین بستان، اگر به دو روش فقهی و اخلاقی توأمان بپردازد، می تواند به حل مسئله کمک کند.

با دلایل تاریخی و ترائی نمی توان عفاف را از دایره فقه بیرون راند

استاد دانشگاه تهران به چهارمین نکته نظر خود پیرامون موضوع فقه عفاف پرداخت و گفت: در فقه امروز اگر عفاف باب ندارد یا عنوان کتاب العفافی نداریم، درست! یا اگر در دوره فقه میانی ما چنین عنوان و بابی نبوده است، درست! اما اینها دلایل کافی اغنایی برای بیرون راندن بحث عفاف از مقوله فقه نیست. نقض آن، این ست که مسئله آیات العفاف، یعنی آیاتی که مسئله آنها عفاف است، شما در احکام القرآن های کهن ما می بینید که ورود کردند. احکام القرآن به استخراج آموزه های فقهی و حکمی قرآن می پردازد، چرا آنها ورود پیدا کردند؟ آقای بستان باید به این نکته بپردازد که از یک مقطع تاریخی آیات العفاف، آیاتی که دارای بار حکمی بودند، دیگر در کتاب های فقه استدلالی و اجتهادی ما رها شدند.

نویسنده کتاب «راز امامت در قرآن، ترجمه فلسفه الميثاق و الولاية، علامه شرف الدین» اظهار داشت: با این دلایل می توانیم مورد نقض بیان کنیم که در برخی آثار که فقها نوشته اند، به فقهی بودن آیات عفاف هم پرداخته اند؛ لذا دلیل تاریخی و ترائی نمی تواند پاسخگوی محکمی برای بیرون راندن عفاف از مسئله فقهی باشد، چون مورد نقض تاریخی هم در این زمینه دارد.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران خاطرنشان کرد: بنده تمامی احکام القرآن ها و تفاسیر فقهی را از مذاهب خمسہ کار کرده ام، آنجا ورود دارد و بحث کاملاً جدی است. جالب اینجاست که از فقه امامیه نبوده و این مسئله در فقه شافعی و مالکی بحث می شود. این به ذهن آن فقیه برمی گردد که در این خصوص بحث کنم یا خیر! سبک آنها متفاوت تر از علمای ما بوده، اینکه چرا فقه معاصر ما و فقه میانی ما این گونه شده، محل اشکال ما همین جاست.

مسئول نمایندگی قم بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی اذعان داشت: باید به این بیندیشم که ورود شارع به مسئله عفاف در منظومه و هندسه آیات و روایات آیا آمرانه و به عنوان بحث شریعت بود که فرمودید. این جنس بحث را باید مشخص کرد؛ البته همان طور که از نظرات آیات عظام هم برمی آید، بحث عفاف جزء اصول بنیادین شریعت اسلامی، زیرساخت ها، بنیادها و همان مقاصد اولیاست و ناگزیر باید فقیه در همه ابوابی که مرتبط به عفاف جنسی است، نگاهی هم به مسئله عفاف داشته باشد. عفاف در فقه حضور دارد، اما چگونگی حضور و سهم آن باید بازخوانی شود.

استاد حوزه و دانشگاه تأکید کرد: عصر معاصر، عصر مطالعات بین رشته ای است. امروز مسائل همانند قدیم از وساطت برخوردار نیست؛ الآن مسائل واقعاً ذوابعاد و چندوجهی هستند، به ویژه مسائلی که جنبه اجتماعی و فرهنگی دارد. مسئله عفاف جنسی در حوزه اجتماعی هم این گونه است. حال این نزاع را بگویم یا فقهی یا اخلاقی است، باز تأثیری در گشودن این مسئله نخواهد داشت. شاید ما به سمت این برویم که با تلفیق فقه و اخلاق، چالش های پیش روی عفاف جنسی را حل کنیم.

سارا فرجی